

Vabariigi Valitsuse korralduse „Volitus ASi SmartCap moodustatud lepingulises investeerimisfondis osalemiseks“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Seletuskiri on koostatud Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu juurde, millega volitatakse majandus- ja tööstusministrit otsustama osalemine Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (edaspidi *EIS*) asutatud ASi SmartCap (edaspidi *SmartCap*) moodustatud lepingulises investeerimisfondis, mille vahendid investeeritakse kaitsevaldkonda panustavate ettevõtete omakapitali otse või erasektori fondide kaudu (edaspidi *Kaitsefond*).

Korralduse eelnõu ja seletuskirja koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna fookusvaldkonna juht Kadri Kala (tel 5343 6001, e-post: kadri.kala@mkm.ee).

1.1.Sisukokkuvõte

Kaitsefondi esialgne maht oli 50 mln eurot. Selles summas volitas Vabariigi Valitsus 05.07.2024. a korraldusega nr 155 „Volitus ASi SmartCap moodustatud lepingulises investeerimisfondis osalemiseks“ majandus- ja infotehnoloogiainimestrit otsustama riigi osalemine Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse asutatud ASi SmartCap moodustatud lepingulises investeerimisfondis „Kaitsetööstuse fond“ 2024. aasta riigieelarve seaduses Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala finantseerimistinguteks eraldatud vahendite arvelt summas 50 000 000 eurot. Pärast fond ametlikku registreerimist, kannab see nime Kaitsefond.

2025. aasta riigieelarve seaduse menetlemise käigus otsustati Kaitsefondi mahtu suurendada 50 mln-lt eurolt 100 mln-le eurole. Vastavad vahendid on ettenähtud MKMi 2025. aasta eelarves.

Käesoleva korralduse eelnõuga annabki Vabariigi Valitsus volituse majandus- ja tööstusministrile soetada täiendavalt 50 mln euro ulatuses Kaitsefondi osakuid 2025. aasta riigieelarve seaduses MKM-i valitsemisala finantseerimistingute arvelt.

2. Selgitus korralduse eelnõu juurde

2.1. Kaitsefondi tutvustus

Kaitsefond asutati 31.12.2024 riikliku fondivalitseja SmartCap juurde, sest kahese kasutusega ja surmavaid tehnoloogiaid arendavatel ettevõtetel on keeruline oma tegevuse finantseerimiseks turult kapitali kaasata, kuid vajadus ja potentsiaal Eesti kaitsetööstuse arendamiseks ning ka oskusteave on Eestis olemas.

Eriti keeruline on ettevõtetel, kelle esimeseks ja sageli ainsaks kliendiks on riik, mida julgeoleku ja kaitsetööstus sageli eeldab. Enamasti pole riik valmis ostma prototüüpe vaid soovib toimivaid ja ennast tõestanud valmis lahendusi ning suuremaid koguseid pikaajalistes hangetes, mis tekitab omakorda uutele alustavatele tootjatele kõrge turule sisenemise barjääri.

Kaitsefond investeerib otse innovaativsetesse tehnoloogiaettevõtetesse ja traditsioonilise majanduse kasvuettevõtetesse, kes arendavad kaitse- või julgeolekuvaldkonnale vajalikku tehnoloogiat või toodet. Kaitsefond investeerib ka riskikapitalifondidesse. Kaitsefond investeerib koos erainvestoriga, seetõttu suureneb investeeringu saajate arv ja investeeringu maksimaalne maht.

Eesti kaitsetööstuse konkurentsivõime suurendamiseks ja Eesti riigi julgeoleku tagamiseks on Kaitsefondi loomine oluline samm ja ka sõnum investoritele – riigi poolt tehtav panus on eeskujuks (signaalefekt) ja annab erainvestorile suurema kindluse investeerimisotsuste langetamiseks.

Kaitsefondi eesmärk on arendada Eesti kaitsetööstust, panustada innovatsiooni ja majanduskasvu investeerides sõjalise või kahese kasutusega tooteid ja tehnoloogiaid arendavatesse või tootvasse ettevõttesse. Fond panustab ka riigikaitse uute võimete arendamisse, sh riigile strateegiliselt oluliste uute tehnoloogiate arendamisse ja kasutuselevõttu ning Eesti kapitalituru arendamisse läbi omakapitaliinvesteeringute kättesaadavuse parandamise, erainvestorite võimendamise ja täiendava erakapitali kaasatõmbamise kaitsetööstuse investeeringutesse.

Kaitsefondi kavandatav **maht on 100 mln eurot**, millele lisandub erainvestori panus.

Kaitsefondi tingimused

FONDID

- + Era- ja riskikapitalifondid, mis pakuvad omakapitaliinvesteeringuid.
- + Kaitsefondi investeering € 5-20mln
- + Investeeritakse Eestis ja NATO liikmesriikides asutatud ettevõtetesse, kuid vähemalt Kaitsefondi investeeringu ulatuses Eestisse.
- + Koos erainvestoritega turutingimustel, min 30% rahastusest erainvestoritelt.
- + Puuduvad piirangud investeerida relvadesse ja laskemoona.
- + Riigiabi ei anna.

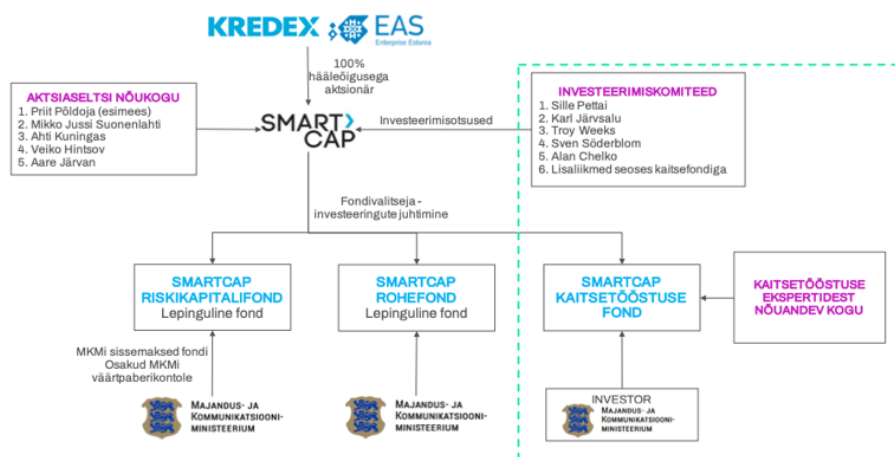
ETTEVÕTTED

- + Omakapitaliinvesteeringud ehk omandatakse osalus sõjalise või kahese kasutusega ettevõtetes.
- + Vähemusosalus ehk kuni 49% ettevõtetest.
- + Kaitsefondi investeering € 0,5-10mln.
- + Investeeritakse Eestis ja NATO liikmesriikides asutatud ettevõtetesse.
- + Võimalusel kaitsefondi osa tehingust kuni 50%.
- + Investeeritakse koos erainvestoritega turutingimustel, min 30% rahastusest sõltumatud erainvestorid.
- + Riigiabi ei anna.

2.2. Kaitsefondi tehniline lahendus

- SmartCap on EIS-i asutatud aktsiaselts, mis on Finantsinspektsiooni tegevusloa alusel tegutsev väikefondivalitseja. SmartCapi peamine eesmärk on panustada Eesti kapitalituru arengusse ja kõrvaldada turutõrkeid. Selleks tehakse omakapitaliinvesteeringuid Eesti ettevõtetesse otse või Eesti fookusega era- ja riskikapitalifondide kaudu, mis arendavad innovaatilisi rahvusvahelise kasvupotentsiaaliga Eesti ettevõtteid ja toetavad seeläbi muutusi, mis aitavad Eesti majandust ajakohastada. Vajadusel investeeritakse ka rahvusvahelistesse era- ja riskikapitalifondidesse, mille investeerimisstrateegial on Eesti innovaatiliste rahvusvahelise kasvupotentsiaaliga ettevõtete ökosüsteemile oluline väärtust lisav komponent.
- Kaitsefond asutati lepingulise kinnise alternatiivfondina, milles MKM omandab rahalise sissemaks eest Nasdaq CSD peetavas Eesti väärtpaberite keskregistris registreeritud SmartCapi kaitsefondi osakuid.
- Erainvestorid ja täiendav kapital lisanduvad kaitsetööstuse ettevõtetesse investeeringute tasandil ehk investeeringud kaitsetööstuse ettevõtetesse ning era- ja riskikapitalifondidesse tehakse koos erainvestoritega.

Kaitsefond AS SmartCap struktuuris

Joonis 1. SmartCapi ja kaitsefondi indikatiivne struktuur ja SmartCapi juhtimismudel

- Investeerimisotsuseid teeb SmartCapi juhatus. Vastavalt investeerimisfondide seadusele teeb lepingulise fondi varaga tehinguid oma nimel ja osakuomanike arvel fondivalitseja (SmartCap) ning fondivalitsejat kui aktsiaseltsi esindab juhatus. SmartCap on tegevusloaga väikefondivalitseja ja Finantsinspektsiooni järelevalve

subjekt, mille juhatus on läbinud Finantsinspektsiooni sobivusmenetluse (nn *fit and proper*).

- Investeermistegevuse korraldamisel lähtub fondivalitseja investeerimise protseduurist jt sise-eeskirjadest ning juhatuse poolt investeerimise protseduuri alusel moodustatud investeerimiskomitee suunistest ja otsustest. Kaitsefondi puhul on täiendavalt loodud riigikaitse ja julgeoleku ekspertidest koosnev kogu.
- Investeerimiskomitee on investeerimise protseduuri alusel moodustatud ja tegutsev nõuandev kogu, mis annab investeringute juhtidele nõu nii uute kui ka investeerimisportfellis olevate investeringute osas ning võtab vastu investeringuid puudutavaid otsuseid.
- Kaitsefondi juurde on asutatud julgeoleku ja riigikaitse tehnoloogilist kompetentsi omav ekspertidest koosnev nõuandev kogu, et valideerida SmartCapi kaitsefondi tehinguvoos olevad ettevõtted ja nende tehnoloogilised lahendused, hinnata testimise ja täiendava analüüsi vajadust, tehnoloogia kasutuselevõtu potentsiaali, strateegilist vajadust, sobivust ja muid kaitsetööstuse ning riigi kui valideeriva potentsiaalse lõppkliendi jaoks olulisi aspekte. Ekspertkogu moodustamiseks tehti koostööd Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumiga ning nende valitsemisalas olevate asutustega.

3. Finantseerimistehingu mõju riigieelarvele

Riigi investering SmartCapi kaitsefondi on tehing finantsvaraga¹ läbi ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse alusel tegutseva SmartCapi, mille käigus omandab riik Eesti Väärtpaberikeskus registreeritud SmartCapi kaitsefondi osakuid. Seega kvalifitseerub investering riigieelarve seaduse § 26 lõike 4 punkti 4 alusel finantseerimistehinguks ehk tehinguks finantsvarade või -kohustustega, mille puhul kahekordse kirjendamise põhimõttest tulenevalt tehakse mõlemad kirjed finantsvarades või -kohustustes ning mille tulemusena eelarvepositsioon ei muutu.

Riigi selge tootlusootus on SmartCapi kaitsefondi investeeritava kapitali säilimine. Kuna investeringud tehakse turutingimustel ning samuti kaasatakse eraraha, on investeringute indikatiivne oodatav tootlus võrreldav sarnaste investeringute ajaloolise tootlustega rahvusvahelistel kapitaliturgudel (ligikaudu kaks korda kasvu algselt investeeritud kapitali väärtusest fondi eluea jooksul)², kuid keskmisest kõrgema riskitasemega investeerimisportfellis geograafiliste, sektoriaalsete ja B2G ärimudeli riskide kontsentreerumise tõttu võib jääda tootlus madalamaks.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu omab puutumust Euroopa Liidu õigusega riigiabi kontekstis. SmartCap tagab kooskõla riigiabi reeglitega.

¹ Finantsvara definitsioon: <https://www.eestipank.ee/finantsvara>

² eFront Insight Euroopa 2012–2016 aastatel asutatud Euroopa riskikapitalifondide võrdlusgrupi tootlusnumber (TVPI) on keskmiselt 1,96x, mis näitab alge investeringu väärtuse kasvu kordajat.

Investeerimisfondi poolt tehtavate investeeringutega ei kaasne üldjuhul riigiabi, kuna investeeringud plaanitakse teha samaaegselt ja samadel tingimustel koos erainvestoritega (turutingimustel tehtav ehk nn *pari passu* tehing). Sellisel viisil tehtud investeeringud vastavad turumajandusliku investori põhimõttele, kuivõrd tegu on samaväärsel tehinguga vastavalt Euroopa komisjoni teatise riigiabi mõiste kohta³ ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses osale 4.2.3.1, mistõttu ei ole tegu riigiabiga.

Kui mistahes põhjusel ei ole mõne konkreetse üksiku investeeringu puhul võimalik kaasata piisavas mahus erakapitali, et investeering kvalifitseeruks *pari passu* tehinguks, on investeerimisfondi investeeringutele võimalik rakendada riigiabi andmist lubavaid erandeid, näiteks grupierandi määrusest (Komisjoni määrus nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks) tulenevad asjakohased erandid. Erandite kasutamise puhul arvestatakse ühtlasi limiteerivate tingimuste ja turutõrke eelhindamise olemasolu vajaduse nõuetega. Samuti võib vajadusel olla võimalik kasutada muid Euroopa Komisjoni riigiabi erandeid. Vajaliku abikava grupierandimääruse tähenduses, samuti vastava grupierandi teatise konkurentsiseaduse § 34² alusel või riigiabi teatise konkurentsiseaduse § 34¹ alusel esitab vajadusel riigiabi andja ehk SmartCap. Samuti täidab SmartCap riigiabi andjana sellises olukorras muid riigiabiõiguses sätestatud kohustusi ning kontrollib, kas tehing vastab kõikidele riigiabi reeglitele. Kui antakse vähese tähtsusega abi, siis täidab SmartCap riigiabi andjana konkurentsiseaduse §-s 33 sätestatud tingimusi. Lisaks esitab SmartCap riigiabi andjana riigiabi andmisel antud abiga seotud andmed riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrile vastavalt konkurentsiseaduse § 49² lõikele 3.

5. Korralduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja korralduse rakendamise eeldatavad tulud

Korralduse eelnõu rakendamiseks ehk SmartCapi kaudu tehtava investeeringu vahendid suuruses 50 miljonit eurot on kokku lepitud 2025. aasta riigieelarve seaduses ja ette nähtud MKM-i valitsemisala finantseerimistehingute arvelt. Nagu eelnevalt mainitud on riigi selge tootlusootus SmartCapi kaitsefondi investeeritava kapitali säilimine, kuid pikas perspektiivis on võimalus teenida tulu tehtud investeeringute väärtuse kasvult.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Kaitseministeeriumile ja Siseministeeriumile. Kõik ministeeriumid kooskõlastasid eelnõu vaikimisi.

7. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras, st allakirjutamisest vastavalt Vabariigi Valitsuse seaduse § 30 lõikele 5.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A52016XC0719%2805%29>